

Савченко Олександра
головний науковий співробітник
відділу початкової освіти, доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член НАПН України, Україна

ДІЯЛЬНІСНО-РЕЗУЛЬТАТНИЙ ПІДХІД ЯК ЧИННИК СИСТЕМНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Сучасна шкільна освіта активно модернізується під впливом змін, що відбуваються на різних рівнях: методології, законодавства в освітній галузі, нормативних вимог у державному стандарті, ставлення українського суспільства до якості освіти.

Методологічною і законодавчою основою змін є базова Концепція НУШ, закон України «Про освіту» (2017 р.), «Основи державного стандарту» (2016 р.) і похідні від них документи.

Найбільшою інновацією реформування сучасної школи вважаємо феномен нових результатів освіти.

Якщо у чинному ДС вихідною категорією є тематичне наповнення змісту, тобто первинним є те, що треба вивчати, а *результати засвоєння* визначено відповідно до його тематики і обсягів, то у новому ДС проектування змісту відбувалося принципово по-іншому. Міжнародний і вітчизняний досвід показав, що найбільш продуктивним у наш час є підхід, коли у навчанні переважають *інструментальні знання*, що є основою засвоєння способів дій. Якщо освітні результати стають точкою відліку у визначенні змісту початкової освіти, тоді компетентнісний підхід, який використовувався і у попередньому ДС, стає засобом досягнення іншої якості освіти. За цих умов об'єктивно вчителі мають *розрізняти процес і результати навчання*, а учні поступово навчаються *розрізняти знання про факти, явища і знання про способи дій*.

У цій складній перебудові нормативним підґрунтям усвідомлення сутності нових освітніх результатів є їх визначення в Законі «Про освіту» (2017 р.) [1]. Зокрема, такі положення:

- результати навчання (роз. 1, п. 22), які описано ширше ніж компетентності; їх можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти; особа здатна їх продемонструвати після завершення освітньої програми;
- ключові компетентності (роз. 11, п. 15), які рекомендовано для всіх рівнів освіти (вільне володіння державною мовою; здатність

спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технології; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна; громадянські та соціальні компетентності; культура компетентності; навчання впродовж життя; підприємливість та фінансова грамотність; (У ДС початкової освіти конкретизовано зміст компетентностей із врахуванням специфічних завдань початкової школи);

- предметні компетентності, які передбачені типовими і освітніми програмами;

- спільні для всіх компетентностей вміння (читання з розумінням; уміння висловлювати власну думку усно і письмово; критичне і системне мислення; здатність логічно обґрунтовувати свою позицію; творчість, ініціативність; вміння конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики, приймати рішення; розв'язувати проблеми; здатність співпрацювати з іншими людьми (ст. 12, п.1). Їх ще класифікують як наскрізні [1].

Прокоментуємо поняття *спільні вміння*, оскільки вони вперше зазначені у законі, у типових освітніх програмах як об'єкт формування. Спільні вміння є складними інтегрованими утвореннями, які характеризують здатність людини діяти і взаємодіяти у різних видах діяльності: пізнавальній, комунікативній, інтелектуальній, емоційній, управлінській, творчій. Зазначені уміння застосовуються завдяки засвоєним людиною знань про спосіб дії і набутого досвіду його використання.

Кожне із спільних умінь є універсальним, адже воно може переноситися у нову ситуацію, тобто застосовуватись з різною метою у різних умовах, що зумовлене складністю завдання, тривалістю дії, віком здобувачів, їх готовністю до самостійних дій. Для зазначених умінь характерним є взаємозв'язок між особистісними якостями здобувача і діяльнісним компонентом уміння. Це відповідає сутності ключових компетентностей, у застосуванні яких поєднуються мотиваційний, знанневий, діяльнісний і ціннісний компоненти. Формування і розвиток спільних умінь має здійснюватись у процесі виконання здобувачами пізнавальних завдань і творчих задач на різному змісті на всіх етапах освітнього процесу. У створеному нами підручнику для 2-го класу «Читання» ми вперше реалізували систему завдань для формування умінь: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку, обґрунтовувати свою позицію,

розпізнавати і керувати своїми емоціями, здатність співпрацювати з однокласниками.

Введення у закон вимог щодо освітніх результатів засвідчує, з нашого погляду, зміну цілей освіти, яка поступово стає *діяльнісно-результативною* і систему контролю її якості. Це зумовлює потребу переосмислення відбору змісту, забезпечення його наближеності до життєвих потреб дітей, узгодження складності і обсягу навчального матеріалу із очікуваними результатами.

Широкі інформаційні можливості, нові вимоги держави і суспільства, очікування від школи сучасних дітей, які дуже відрізняються від попередніх поколінь, *створюють для вчителів нову професійну ситуацію*. Передусім зазначимо, що відповідно із законом «Про освіту» вчителі мають право на створення власних програм та їх навчально-методичного забезпечення. Як нам видається, щоб скористатися цим правом, насамперед слід вчити студентів, педагогів аналізувати різні освітні програми, підручники і методичні системи, щоб зробити вмотивований вибір навчального ресурсу для формування в дітей очікуваних результатів.

Отже, алгоритм методичних інновацій є таким: *мета початкової освіти – прогнозування її результатів – пошук засобів їх досягнення (зміст, методи, середовище, режим і т. ін.)*. Визначення результатів репрезентовано у ДС і типових освітніх програмах у третій особі через висловлювання здобувачем різних способів сприймання, створення, використання, усвідомлення, оцінювання, виявлення свого ставлення та ін. [2, 3, 4].

Список використаних джерел

1. Закон України про освіту [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>.
2. Державний стандарт: [Електрон. Ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-satverdzhennya-derzhavnoqo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1-2 класи. Закон України «Про освіту». Державний стандарт початкової освіти. – К.: ТД «Освіта-Центр плюс», 2018. – 240 с.
4. Савченко О. Я. «Українська мова і читання» : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 144 с. : іл.